

doi number: 10.14686/201321983

Çocuk Gözüyle Nasreddin Hoca*

Arş. Gör. Dr. Pınar BULUT
Gazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
pnrbulut06@hotmail.com

Arş. Gör. Yasemin KUŞDEMİR
Kırıkkale Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
yaseminakz@gmail.com

Özet: Mizah ya da fıkra denince akla ilk gelen isimlerden biri şüphesiz ki Nasreddin Hoca'dır. Nasreddin Hoca fıkraları, eğitsel özellikleri sebebiyle gerek derslerde gerekse çocuk kitaplarında kullanılmaktadır. Bu çalışmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca'yla ve fıkralarıyla ilgili neler bildiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma tarama türünde desenlenmiş, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Ankara ili, orta sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim okullarından beşinci sınıfta öğrenim gören 200 öğrenci ile gerçekleştirilmiş araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları şunlardır: Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı Nasreddin Hoca'yı tanımaktadır. Öğrencilerin Hoca'yla ilgili belirttikleri özelliklerin başında kendisinin ve fıkralarının komik olması gelmektedir. Öğrencilerin en çok bildikleri Nasreddin Hoca fıkraları, "Parayı Veren Düdüğü Çalar", "Kazan Doğurdu" ve "Ya Tutarsa" adlı fıkralardır. Öğrencilerden en iyi bildikleri fıkrayı yazmaları istendiğinde ise en çok "Parayı Veren Düdüğü Çalar", "Kazan Doğurdu" ve "Halim Ne Olurdu?" fıkralarını yazmışlardır. Öğrencilere yazdıkları fıkradan çıkardıkları dersin ne olduğu sorulduğunda ise öğrencilerin 33'ü doğru, 115'i yanlış, 34'ü kısmen doğru yazmış, 17'si ise cevap vermemiştir. Ayrıca öğrenciler fıkraları en çok hikâye ve ders kitaplarından öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Nasreddin Hoca, Nasreddin Hoca Fıkraları

Nasreddin Hoca from a Child's Perspective

Abstract: Nasreddin Hoca is undoubtedly one of the foremost names when humour or joke is the point at issue. The Nasreddin Hoca jokes are both used in lectures and in juveniles because of their educational features. In this study, it is aimed to determine what the primary school 5th grade students know about Nasreddin Hoca and his jokes. In the context of this aim, the research has been patterned in screening sort; document review being one of the qualitative research methods has been used as data collection method. The data, which has been realised with 200 primary school 5th grade students who belong to socio-economically mid-level primary schools in Ankara, has been analysed through descriptive analysis method. The results of the research are as follows: All the students that joined the research know Nasreddin Hoca. The foremost peculiarities that the students mention about Nasreddin Hoca are him being funny and having funny jokes. The most-widely known jokes of Nasreddin Hoca by the students are "Whoever pays gets to tune, The cauldron gave birth, What if it happens." When the students were asked to write down the joke that they know the most, most of them have written down "Whoever pays gets to tune, The cauldron gave birth and What would be my condition?" jokes. When the students were asked about the message that they have deduced from the jokes, 33 of them gave correct answers, 115 of them gave false answers, 34 of them gave partially correct answers and 17 of them did not answer the question. In addition, the students denoted that they usually learn the jokes from storybooks and textbooks.

Key Words: Nasreddin Hoca, Nasreddin Hoca Jokes

* Bu çalışmanın bir bölümü 13-16 Ekim 2011 tarihinde düzenlenen 5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Nasreddin Hoca, fıkralarıyla Türk toplumunu güldüren, güldürürken düşündüren tarihi bir kişiliktir. Yaşlısından gencine kimden bir Nasreddin Hoca fıkrası anlatması istense herkes duraksamadan anlatabilir. Nasreddin Hoca, Türkçe konuşan pek çok toplumda adeta halk zekâsının simgesi olmuştur. Türk halk düşüncesi, dünya görüşü, hayat anlayışı, yaşam felsefesi, birey ve toplum ilişkisi, devlet görüşü, gerçeklere bakış tarzı, Nasreddin Hoca fıkralarında ince bir mizahla ortaya serilmektedir (Kurdakul, 1989; Tanyol, 1967; Akt: Kabacalı, 1997, 55).

1208 yılında Eskişehir'in Sivrihisar ilçesine bağlı Hortu (günümüzdeki adı Nasreddin Hoca) köyünde doğan Hoca'nın 1284 yılında Akşehir'de 76 yaşında vefat ettiğine inanılmaktadır (Oğuz, 2009; Özçelik, 2008). Fıkralarından çıkarılan bilgilere göre Hoca'nın, imamlık, hatiplik, vaizlik, müezzinlik, katiplik, müderrislik, kadılık, mahkemelerde bilirkişi olarak görev yaptığı tahmin edilmektedir (Özçelik, 2008, 35).

“Gerek Nasreddin Hoca'nın tipolojik özellikleri ve gerekse genelde sözlü anlatımlarla, özelde ise fıkralarla ilgili durum ve nitelikler, onun fıkralarının bolca rağbet görmesini sağlamıştır. Zamanı ve zemini aşarak günümüze kadar gelebilmesi, geniş coğrafyalarda varyantlar halinde hâlâ anlatılıyor olması ve kültürümüze ait bazı düsturları deyim ve atasözü kılığında hediye etmesi, Nasreddin Hoca fıkralarının ciddi bir müşteri potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir” (Boyras, 2010, 84).

Nasreddin Hoca fıkralarında eğlendirirken, eğitecek ve düşündürecek hususlar bulunmaktadır. Hoca'nın toplumun aksayan yönlerinin göz önüne serildiği ve her türlü haksızlığın karşısında durduğu bu fıkraların ders kitaplarında bulunma gayesi, suç işleme yaşının çok düştüğü günümüzde çocuklara olumlu fikirleri aşılama ve onları hayata hazırlamaktır (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009: 51).

Nasreddin Hoca fıkralarının dil, üslup ve konu bakımından taşıdığı benzer özellikleri Tör (1992) şu şekilde sıralamaktadır: (1) Fıkralar genellikle “Bir gün Hoca” diye başlar. (2) Fıkralar kısadır. (3) Kolay anlaşılır, akılda kalıcı, az sözle özlü bir anlatımı vardır. (4) Fıkralarında çeşitli mesajlar verir. (5) Fıkranın son sözünü mutlaka Nasreddin söyler ve fıkra orda noktalanır. Yarman (1977, 198) ise Hoca'nın fıkralarının genellikle bilinen konuları işlediğini, fıkralarda kişisel olayların genellemelere açıldığını belirtmektedir.

Nasreddin Hoca'nın fıkraları pek çok özelliği bakımından farklı tasniflere konu olmaktadır. Sakaoğlu ve Alptekin (2009), Nasreddin Hoca fıkralarını şu başlıklar altında sınıflandırmaktadır:

1. Nasreddin Hoca'ya ait olduğunu düşündüğümüz fıkralar
2. Nasreddin Hoca adına bağlanan fıkralar
  - 2.a. Mantık açısından Nasreddin Hoca'ya uymayan fıkralar
  - 2.b. Din açısından Nasreddin Hoca'ya uymayan fıkralar
  - 2.c. Nasreddin Hoca-Timur ilişkisini konu alan fıkralar
  - 2.d. Nasreddin Hoca'dan önce de anlatılan fıkralar

Günümüzde bile yeni Nasreddin Hoca fıkralarının olması böyle bir sınıflandırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu tür sınıflandırmalar dikkate alınarak Nasreddin Hoca fıkraları daha titiz bir şekilde ele alınmalı ve gerçek fıkralar belirlenmelidir.

1.1. Problem Durumu

Mizah, edebi metni özellikle çocuklar için eğlenceli kılan bir unsurdur. Fıkra türünde, özellikle Nasreddin Hoca fıkralarındaki eğitici özellik birçok araştırmacının ortak kabulüdür (Özcan, 2008). Fuad Köprülü, 1918 yılında kaleme aldığı "Nasreddin Hoca" adlı eserinde Nasreddin Hoca fıkralarını manzumeler biçiminde düzenlemiştir. Köprülü, bu eserin başlangıç bölümünde şu ifadeleri kullanmaktadır: "Ekserisi çok ahlâkî bir mahiyeti hâiz olan bu hikâyelerin, muallimlerimiz için zararsız bir yardımcı ve küçükler için ise her halde can sıkımayacak faydalı bir kıraat kitabı olacağını ümit ediyorum" (Köprülü, 2004). Görüldüğü gibi Köprülü, uzun yıllar önce öğretmenler ve çocuklar açısından Nasreddin Hoca fıkralarının önemine işaret etmiştir. Sakaoğlu ve Alptekin (2009) ise fıkralarda hayata ve geleceğe ümitle bakma; özeleştirme yapabilme; herkese karşı hoşgörülü davranabilme; bir işe başlarken ve bir şey yaparken tedbirli olma; kötü alışkanlıklardan uzak durma; insanların dış görünüşüne önem vermeme; aile kurma ve bunu yaşatma gibi eğitsel mesajlar barındırdığını ifade etmektedirler.

İlköğretim 1-5. sınıf düzeyindeki öğrenciler, Türkçe dersi kapsamında ders kitaplarında pek çok metinle karşılaşmaktadırlar. Bunlar, bilgi verici metinler, hikâyeye edici metinler ve şiirlerden oluşmaktadır. Nasreddin Hoca'nın kişisel özellikleri ve fıkraları da Türkçe dersinde kullanılan metinlerin konuları arasındadır. Ayrıca, 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulması uygun görülen 100 temel eser arasında

Nasreddin Hoca fıkraları da yer almaktadır. Bunların dışında çocuklar, dergi, hikâye kitabı, karikatür ve çizgi romanlarda; arkadaşları ve aileleri tarafından kendilerine anlatılan sözlü hikâyelerde Nasreddin Hoca fıkralarını okumakta ya da işitmektedirler. İlköğretim okullarının 1-5. sınıflarının Türkçe ders kitaplarında Nasreddin Hoca ile ilgili metinler bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılan Türkçe (1-5. sınıf) ders kitaplarındaki metinler arasındaki Nasreddin Hoca fıkraları Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1: Türkçe Ders Kitaplarındaki Nasreddin Hoca Konulu Metinler

Sınıf	Metin Adı
1.Sınıf	Nasreddin Hoca Şenlikleri
2.Sınıf	Göle Maya Çalmak
3.Sınıf	Yıldızla Isınmış
4.Sınıf	Gözlük Takan Yıldızlar
5.Sınıf	-

1.2. Araştırmanın Amacı

Pek çok şeyin kolayca unutulduğu çağımız toplumunda, ince manalar barındıran fıkralarının nesilden nesle aktarılması sayesinde bugüne ulaşan Nasreddin Hoca’nın çocuklar tarafından doğru tanınması önemli bir konudur. Bu araştırma ile ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca’nın hem şahsı hem de fıkralarıyla ilgili bilgi düzeyini ortaya koyabilmek amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama türünde desenlenmiştir ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili, orta sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında beşinci sınıfta öğrenim gören 200 öğrenci oluşturmaktadır. Okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleriyle görüşülerek gerekli izinler alındıktan sonra gönüllü öğrenciler çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi toplama formu ile toplanmıştır. Bu forma ilişkin Türkçe Eğitimi alanında çalışmaları olan iki uzmandan görüş

alınmıştır. Uzman görüşlerine göre tekrar düzenlenen formdaki sorulara çalışma grubunu oluşturan öğrenciler sınıf ortamında yazılı olarak cevap vermişlerdir. Bilgi toplama formundaki sorular şunlardır:

- 1-Nasreddin Hoca'yı tanıyor musunuz?
Evet( ) Hayır( )
- 2-Nasreddin Hoca ile ilgili bildiklerinizi kısaca yazınız.
- 3-Bildiğiniz Nasreddin Hoca fıkralarının isimlerini yazınız.
- 4-En iyi bildiğiniz Nasreddin Hoca fıkrasını yazınız.
- 5-Sizce yazdığımız fıkradan çıkarılacak ders nedir?
- 6-Yazmış olduğunuz bu fıkrayı nereden öğrendiniz?
- ( ) Ders kitaplarından okudum, öğrendim.
- ( ) Öğretmenimden dinledim, öğrendim.
- ( ) Ailemden öğrendim (anne, baba veya diğer akrabalar)
- ( ) Televizyondan izledim, öğrendim.
- ( ) Hikâye kitaplarından okudum, öğrendim.
- ( ) Arkadaşlarımdan dinledim, öğrendim
- ( ) Diğer

Şekil 1: Bilgi Toplama Formunda Bulunan Sorular

Uygulama sonucunda, öğrencilerin bilgi toplama formundaki altı soruya verdikleri cevaplar araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Elde edilen bu veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz tekniğinde veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 224).

3. BULGULAR

Tarama türüne göre desenlenen araştırmada ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca'nın hem şahsı hem de fıkralarıyla ilgili bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 200 beşinci sınıf öğrencisinden 81'i erkek (%40.5) 119'u kızdır (%59). Bu öğrencilerin yaş dağılımı şöyledir:

- 10 yaş: 12 öğrenci
  - 11 yaş: 160 öğrenci
  - 12 yaş: 27 öğrenci
  - 13 yaş: 1 öğrenci
- Araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin yaş ortalamaları 11,8'dir.*

Şekil 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Araştırma kapsamında öğrencilere sorulan ilk soru "Nasreddin Hoca'yı tanıyor musunuz?" sorusudur. Öğrencilerin tamamı (200) bu soruyu "Evet" olarak cevaplamışlardır. Öğrencilere Nasreddin Hoca ile ilgili neler bildikleri sorulmuş ve verdikleri cevaplar

analizedilerek Tablo 2’de ifade edilmiştir.

Tablo 2: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Nasreddin Hoca’yla İlgili Belirttikleri Özellikler

Öğrencilerin Nasreddin Hoca’yla İlgili Belirttikleri Özellikler	f
Komik birisidir.	51
Komik fıkraları vardır.	41
Eşeğine ters biner.	20
Fıkralarıyla ünlüdür.	20
Fıkraları ders vericidir.	16
Eğlenceli biridir.	13
Şakacıdır.	15
Çocuklar onu çok sever.	15
Hazırcevaptır.	6
Bilgili bir insandır.	6
İyi kalplidir.	7
Zeki biridir.	6
Akşehir’de doğmuştur.	13
Heykeli vardır.	12
Çocukları güldürür.	11
Fıkraları hem düşündürür, hem güldürür.	8
Eşeği vardır.	7
Nevşehir’de doğmuştur.	6
Eskişehir’de doğmuştur.	6
Sivrihisar’da doğmuştur.	4
Beyaz sakalları vardır.	4

Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar Hoca’nın fiziksel ve karakter özellikleri; hayatıyla ve fıkralarıyla ilgili özellikler başlıkları altında toplanabilir. Hoca’nın fiziksel özellikleriyle ilgili olarak ise en çok “beyaz sakalları vardır (4), sevimli biridir (3), yaşlı biridir (3), şişmandır (2)” özellikleri vurgulanmaktadır. Nasreddin Hoca’nın karakter özellikleriyle ilgili en çok vurgulanan unsurların başında “komik birisi olması (51), şakacı olması (15), eğlenceli birisi olması (7), iyi kalpliliği, bilgili olması (6), zeki olması (6), hazırcevap (6)” olması gelmektedir. Hocanın fıkralarıyla ilgili olarak öğrenciler “komik olması, fıkralarıyla ünlü olması, fıkraların ders verici olması, fıkraların hem düşündürüp hem güldürmesi” gibi özellikleri sıralamaktadır. Hoca’nın hayatıyla ilgili olarak ise en çok “Akşehir’de doğmuştur (13), Nevşehir’de doğmuştur (6), Eskişehir’de doğmuştur (6), Sivrihisar’da doğmuştur (4)” gibi özellikler sıralamışlardır. Cevaplar incelendiğinde öğrencilerin bazı yanlış bilgilere sahip oldukları da görülmektedir. Belirtilen yer isimlerinin fonetik olarak benzerlikler içermesi (Eskişehir, Akşehir, Nevşehir vb.) öğrencilerin Nasreddin Hoca’nın doğduğu ve öldüğü yerleri karıştırmasına sebep olmuş olabilir. Nasreddin Hoca’nın hayatıyla ilgili kaynaklarda Hoca’nın Sivrihisar doğumlu olduğu belirtilmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin Nasreddin Hoca ile ilgili olarak en çok “komik birisidir (51), komik fıkraları vardır (41), eşeğine ters biner (20), fıkralarıyla ünlüdür (20)”

olduğunu belirttikleri Hoca'nın komik biri olması ve komik fıkraları sahip olması odaklı özellikler sıraladıkları görülmektedir.

Tablo 2'de belirtilen özellikler dışında öğrencilerin birer kez yazdıkları özelliklerden bazıları şunlardır: "Türk bilginidir, açık sözlüdür, çocukların eğlence kaynağıdır, akıllıdır, mezarı Konya'dadır, hoşgörülü bir insandır, fıkraları güldürür, uyanıktır, eşeğini çok sever".

Araştırmaya katılan öğrencilerden bildikleri Nasreddin Hoca fıkralarının isimlerini yazmaları istendiğinde pek çok öğrencinin birden çok fıkra ismi belirttiği görülmektedir. Buna göre çocuklar tarafından en çok belirtilen fıkradan, ismi en az belirtilen fıkralara doğru bir sıralama yapılmış ve Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Bildikleri Nasreddin Hoca Fıkraları

Fıkra Adı	f	Fıkra Adı	f
Parayı Veren Dündüğü Çalar	115	Baklava	8
Kazan Doğurdu	102	Dünyanın Merkezi	7
Ya Tutarsa	50	Un Helvası	6
Halim Ne Olurdu	25	Allah'ın Rahmetinden Kaçılır mı?	6
Yorgan Gitti, Kavga Bitti	25	Eşeğe Suyunu Kim Verecek	5
Zaten İnecektim	24	Nasreddin Hoca ve Kedisi	5
Ye Kürküm Ye	23	Denizin Suyu	5
Eşeğe Ters Binen Hoca	23	Eşek Kayboldu (Bana İnanmıyorsun da Eşeğe mi İnanıyorsun?)	4
Yenisini Alırız	22	Erkek Sözü	3
İpe Un Sermek	18	Mimarın Minaresi	3
Uykumu Arıyorum	18	Hoca Ve Misafirler	3
Kedi Nerede	16	Allah Versin	3
Heybe (Kaybolan Heybe)	15	Altı Kâğıt	3
Kuyuya Düşen Ay (Ay Kuyuya Düştü):	10	Konya'ya Gidemem	3
Hoca ve Hırsız	8	Eksik Abdest (Sol Bacağını Yıkamama	3
Bilenler ve Bilmeyenler	8		

Öğrencilerin bildikleri Nasreddin Hoca fıkralarından en çok tekrar edilenler şunlardır: "Parayı Veren Dündüğü Çalar", "Kazan Doğurdu", "Ya Tutarsa", "Halim Ne Olurdu", "Yorgan Gitti Kavga Bitti", "Zaten İnecektim", "Ye Kürküm Ye". Araştırmaya katılan öğrenciler tarafından adı iki kez tekrarlanan Nasreddin Hoca fıkraları Şekil 3' te gösterilmiştir.

-Başka Bir Yol Varsa - Yalancının Mumu -Kedi Sıkınca Öldü
-Kırk Yıllık Sirke - Geçti Bor'un Pazarı -İş Kavuktaysa (Mektup)
- Turşucu - Kaybolan Anahtar -Eksik Altın
-Eski Dolunaylar - Teke Burcu -Elma
-Geç Yiğidim Geç - Kaybolan Anahtar -Yıldız
-Hocanın Eşeği -Kimin İçi Yaniyor -Sakal Sayısı Yoksulun Malı (Hali)

Şekil 3: Adı İki Kez Belirtilen Fıkraların Listesi

Araştırmaya katılan öğrencilerden bildikleri bir Nasreddin Hoca fıkrasını yazmaları

istenmiştir. Yazılan bu fıkralar sınıflandırılarak Tablo 4’te sıralanmıştır.

Tablo 4: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazdıkları Nasreddin Hoca Fıkraları

Fıkra Adı	f	Fıkra Adı	f
Parayı Veren Düdüğü Çalar	27	Abdestsiz Namaz	3
Kazan Doğurdu	19	Ye Kürküm Ye:	2
Halim Ne Olurdu	11	Ya Tutarsa:	2
Hırsız ve Hoca	5	Heybe	2
Yenisini Alırız	5	Cüppe	2
Kedi Nerede	5	Helva	2
Allah’ın Rahmetinden Kaçılır mı?	3	Allah Versin	2
Yorgan Gitti, Kavga Bitti	3	Bilenler Ve Bilmeyenler	2

Tablo 4’e göre öğrenciler en çok “Parayı Veren Düdüğü Çalar” isimli fıkrayı yazmışlardır. Emek harcamadan kazanç sağlamak isteyenlere “Parayı Veren Düdüğü Çalar” fıkrası bir ders niteliğindedir. Öğrencilerden 25’i bildikleri Nasreddin Hoca fıkraları arasında “Halim Ne Olurdu?” adlı fıkrasını belirtirken, 11 öğrenci ise bu fıkrayı yazılı olarak anlatmışlardır. Öğrencilerin yazdığı bu fıkra kısaca şöyledir:

“Nasreddin Hoca, yazın sıcaklığında eşekle bir köye gidiyormuş. Yolda biraz dinlenmek istemiş. Koca bir ceviz ağacının altına uzanmış. O sırada koca koca bal kabaklarına bakmış bir de koca ağaçtaki küçük cevizlere,

-Yüce Rabbim, şu incecik kabak sapında kocaman kabak yaratmışsın. Şu an dalları gökyüzüne çıkmış, koca ceviz ağacında ise küçücük ceviz yaratmışsın. Koca kabakları, ceviz ağacında, ceviz tanelerinin de kabakta bitmesi daha uygun olmaz mıydı, demiş.

Derken bir ceviz tanesi Hoca’nın tam alınına düşmez mi! Hocanın gözünde şimşekler çakmış. Hemen kavuğu başına geçirip,

-Tövbe Yüce Rabbim, bir daha senin işine karışmam. Ne yaratmışsan bir hikmet üzere yaratmışsındır. Şimdi ağaçta ceviz yerine kabak olsaydı ne olurdu halim, demiş.”(MEB, 2011)

Bu fıkra 5. Sınıf Din Kültürü Ahlak Bilgisi Ders Kitabı’nda da yer almaktadır. Öğrencilerin fıkrayı bu ders kitabından öğrendikleri anlaşılmaktadır. “Halim Ne Olurdu” fıkrası Hoca’nın düşünme sınırlarının ve olaylardan nasıl bilgelik dersleri çıkardığının küçük bir örneğidir. Nasreddin Hoca’da düşünmek önemli bir özelliktir. Öyle ki bu düşünceyi hayat, ölüm, kader, kaza gibi metafizik konular üzerinde de gerçekleştirir (Özçelik, 2008, 62). Öğrencilerin yazdığı diğer fıkralardan “Kazan Doğurdu”, “Ya Tutarsa”, “Kuyuya Düşen Ay”, “Eşekle Beraber Ben de Kaybolsaydım” fıkraları Sakaoğlu ve Alptekin’in (2009) sınıflandırmasına göre mantık açısından Nasreddin Hoca’ya uymayan fıkralardandır.

Öğrencilerin en iyi bildiğiniz Nasreddin Hoca fıkrasını yazınız sorusuna verdiği cevaplar incelendiğinde öğrencilerin 84’ü fıkraları doğru ve tam yazarken, 14’ü kısmen doğru yazmış, 1’i yanlış yazarken, 24 öğrenci ise cevap vermemiştir.

Herhangi bir metni anlamamanın önemli göstergelerinden biri o metinden ana fikir çıkarabilmektedir. Nasreddin Hoca fıkralarında dikkati çeken bir husus somut kavramlar döneminde olan öğrencilerin somut bir anlatımla karşı karşıya olmalarıdır. Eğlendiren, aynı zamanda ders verici nitelikte olan Nasreddin Hoca fıkralarıyla ilköğretimde bir metnin ana fikir bulma çalışmaları, öğretme- öğrenme sürecinde en önemli etkinliklerdendir (Kalfa, 2008: 65-66). Araştırmada öğrencilere “Sizce bu fıkradan çıkarılacak ders nedir?” sorusu sorulduğunda öğrencilerden 33’ü doğru cevap verirken, 115’i yanlış cevap vermiş, 34’ü kısmen doğru yazmış, 17’si ise soruya cevap vermemiştir.

“Parayı Veren Düdüğü Çalar” fıkrasından çıkardıkları derslerde öğrenciler genel olarak ancak karşılığını verdiği bir şeye sahip olunabileceğini belirten ifadeler kullanmaktadırlar. Bunlardan bazılarında “Bedelini ödemediğimiz hiçbir şey bizim olamaz.”, “Her şeyin bir bedeli vardır.”, “Bir şey istersek para vermeliyiz”, “Bir şey almak istersek karşılığını vereceğiz.” ifadelerini kullanmışlardır. “Kazan doğurdu” fıkrasından çıkardıkları derslerde öğrencilerin “Her şeye inanmamak lazım.”, “Kazanın doğurduğuna inanıp öldüğüne inanmaması” ifadelerini kullanırken, “Hırsız” (Nasreddin Hoca ve Karısı - Yenisini Alırız) fıkrasından çıkardıkları derslerde “Her zaman başka birini can kulağıyla dinlemeliyiz”, “Hırsızı evden kovmak gerekir” ve “Can değeri mal değerinden daha önemlidir.” ifadelerini kullanmışlardır. Bu ifadelerden yola çıkarak öğrencilerin bir metni analiz ederek, o metinden anlam çıkarma ve ana fikir bulma noktasında başarılı olamadıkları görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerden yazdıkları fıkrayı nereden öğrendiklerini belirtmeleri istenmiştir. Çocukların bu bilgiyi belirtirken zorlanmamaları ve kolay hatırlamalarını sağlamak için seçenekli bir madde verilmiştir.

Tablo 5: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Fıkraları Öğrendikleri Kaynaklar

Nasreddin Hoca Fıkrasının Öğrenildiği Kaynak	f
Hikâye kitaplarından okudum, öğrendim	136
Ders kitaplarından okudum, öğrendim	64
Ailemden öğrendim.	63
Arkadaşımdan dinledim, öğrendim	55
Öğretmenimden dinledim, öğrendim.	29
Televizyonda izledim, öğrendim.	19

Öğrenciler, fıkraları en çok hikâye kitaplarından, ders kitaplarından ve ailelerinden öğrendiklerini belirtmektedirler.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların gözüyle Nasreddin Hoca'nın yeniden ele alındığı bu çalışmada elde edilen sonuçlar ve bunlara dayalı öneriler şunlardır:

1. Araştırmaya katılan bütün öğrenciler Nasreddin Hoca'yı tanımaktadır. Nasreddin Hoca'yla ilgili olarak öğrencilerin ifade ettikleri özelliklerden öne çıkanlar şunlardır: (1) Nasreddin Hoca'nın komik fıkraları vardır. (2) Hoca, eğlenceli biridir. (3) Hoca, eşeğine ters biner. Öğrencilerin Nasreddin Hoca fıkralarını sadece bir eğlence aracı olarak algıladıkları anlaşılmakta; fıkralardan ders çıkarma konusunda yetersiz oldukları görülmektedir. Pek çok araştırma Nasreddin Hoca fıkralarının çocuk eğitimi açısından kullanılabilir doğru bir malzeme olduğunu gösterirken eğitimcilerin bu malzemeyi doğru bir şekilde kullanabilmeleri konusunda daha titiz davranmaları gerekmektedir. Nasreddin Hoca fıkralarının sadece gülüp geçilen hikâyeler olmaktan çıkarılarak bu fıkraların düşündürücü, kıssadan hisse çıkarıcı yönleri derslerde etkin olarak kullanılmalıdır.

2. Nasreddin Hoca'nın bilge kişiliği ve Türk kültüründeki yerine yönelik bilgi verici metinler yazılarak öğrencilerin O'nu daha doğru tanınması sağlanabilir.

3. Araştırma sonunda öğrencilerin fıkraları en çok kitaplardan öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle Nasreddin Hoca'ya ait olmayan fıkraların ayıklanması için bilimsel araştırmalar ışığında Nasreddin Hoca fıkraları tekrar incelenip, çocuklar için daha titiz hazırlanmış kitaplar yazılabilir.

4. Nasreddin Hoca karakteri gibi çocuklar tarafından tanınan ve beğenilen bir karakter çocuklara çizgi filmler aracılığı ile tanıtılabilir. Özcan'a (2008) göre, Nasreddin Hoca'nın olaylara hoşgörülü yaklaşımı ve bilge kişiliği, sevimli tipi ve eşeği ile oluşturduğu kompozisyon çocuklar için eğlenceli ve eğitici bir malzeme olarak değerlendirilebilir. Nasreddin Hoca'yı konu alan mevcut çizgi filmler zenginleştirilip gerekli film kalitesiyle hazırlanırsa Hoca, dünya çapında tanınan bir karaktere dönüşebilir.

KAYNAKLAR

- Boyraz, Ş. (2010). Nasrettin Hoca Fıkralarına Göre Türk Kimliğini Oluşturan Temel Nitelikler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12).
- Kabacalı, A. (1997). Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca. *Toplumbilim Dergisi Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, 6, 55-60.
- Kalfa, M. (2008). İlköğretimde Ana Fikri Bulma Çalışmalarında Nasreddin Hoca Fıkralarının Önemi. *Türk Yurdu Dergisi*, 28(255).
- Köprülü, F. (2004). *Nasrettin Hoca*. Ankara: Akçağ.
- MEB,(2011). *İlköğretim 5. Sınıf Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı*. Ankara: Saray
- Oğuz, Ö. (2009). Nasreddin Hoca'nın Fıkraları mı? Nasreddin Hoca Fıkraları mı? *21. Yüzyılı Nasreddin Hoca İle Anlamak Uluslararası Sempozyumu*, Akşehir. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi.
- Özcan H. (2008). Halk Edebiyatı Metinlerinin Çocuk Edebiyatına Kaynak Olması Ve Örneklem Olarak Dede Korkut Hikâyeleri. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3 (2)
- Özçelik, M. (2008.) *Nasreddin Hoca*, Doğumunun 800. Yılı Hatırasına. İstanbul: Sütun
- Sakaoğlu, S., Alptekin, A.B.(2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi
- Tör, N. (1992). *Türkçe ve Rumca Söylenen Nasreddin Hoca Fıkraları Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yarman, V. (1977). Nasreddin Hoca'da Anlatış Güzelliği. *Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri*. Konya: Konya Turizm Derneği.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

SUMMARY

Nasreddin Hodja is one of the first names coming to the mind when you hear the word of “joke”. Nasreddin Hodja is an historical figure making Turkish society laugh and think while laughing.

Nasreddin Hodja has become the symbol of the intelligence of the folk in many Turkish-speaking societies. The research on the jokes of Nasreddin Hodja has revealed some common features in terms of the language, style and topic of the jokes. These common features are: (1) *jokes usually start with the phrase “one day Hodja”, (2) jokes are short, (3) the plot of the jokes are easy to understand and recall as they are short but concise, (4) jokes give some messages and (5) last word of the joke is always told by Nasreddin and then the joke ends.* According to some researchers, the jokes of Nasreddin Hodja usually deal with known topics and personal events occurring in the jokes are generalized. Due to their instructional characteristics, the jokes of Nasreddin Hodja are incorporated into both text books and children’s books. Among the 100 basic works of literature recommended by the Ministry of Education to be read in 2005 are there the jokes of Nasreddin Hodja. Apart from these, children read or hear the jokes of Nasreddin Hodja in magazines, story books, cartoon, comic books and through stories told them by their friends of family members. There are some texts about Nasreddin Hodja in the elementary school Turkish Language text books of 1 to 5 graders. The present study aims to elicit what is known about Nasreddin Hodja and his jokes by fifth grade students. For this purpose, the study was designed as a survey and document analysis, one of the qualitative research methods, was used as a data collection instrument. The study was carried out with 200 fifth graders attending elementary schools located in provinces of Ankara where families at middle socio-economic level are living and the data collected were analyze through descriptive analysis method. The questions asked to the participants are:

(1)Do you know Nasreddin Hodja?(2)Write briefly what you know about Nasreddin Hodja.

(3)Write the names of the jokes of Nasreddin Hodja that you know.(4)Write the joke of Nasreddin Hodja that you know the best. (5)What is the lesson to be learned from the joke you have written. (6)How did you learn the joke you have written? The results obtained from the descriptive analysis of the responses of the participants are: All of the participants know Nasreddin Hodja. The responses of the participants can be subsumed under two headings: *physical and characteristic features of Hodja and things known about his life and jokes.* The most emphasized physical features of Hodja are as follows “*he has white beard (4)”, he is a lovely person (3)”, “he is old (3)”, “he is fat (2).* The most emphasized characteristic features of Hodja are as follows: “*he is a funny person (51)”, he is a joker (15)”, “he is an entertaining person (7)”, “he is a kind and wise person (6)”, “he is clever (6)”, “he is a repartee”.* Things known about his jokes are as follows: “*they are funny, they are famous, they are giving some lessons, they make people laugh while making them think”.* And things known about his life are as follows: “*he was born in Akşehir (13)”, “he was born in Nevşehir (6)”, he was born in Eskişehir (6)”, “he was born in Sivrihisar (4)”.*

The most commonly stated information about Hodja is his jokes’ being funny. The jokes most

popular among the participants are “*Parayı Veren Düdüğü Çalar*”, “*Kazan Doğurdu*” and “*Ya Tutarsa*”. When the students were asked to write the joke they know the best, most of them wrote the jokes of “*Parayı Veren Düdüğü Çalar*”, “*Kazan Doğurdu*” and “*Halim Ne Olurdu?*”. When the students were asked to write what they think about the lesson to be learned from the joke they had written, 33 of them stated that it is correct, 115 of them stated that it is wrong, 34 stated that it is partially correct and 17 of them did not respond. The participants stated that the most popular resources where they learned the jokes are story books and text books. When the results are analyzed, it can be argued that the students view the jokes of Nasreddin Hodja as stories to be laughed. In light of this finding, it can be claimed that the instructive aspects of the jokes should be emphasized more in lessons. It was also found that some of the jokes known by students as the jokes of Nasreddin Hodja are not the jokes of Hodja according to some scientific research and classifications. Therefore, the jokes of Nasreddin Hodja should be more carefully analyzed in light of scientific findings so that story books more painstakingly compiled can be written for children. Publishing more texts explaining his wisdom and place in Turkish culture and use of the figure of Nasreddin Hodja in cartoons may enable students to know him better.